

WagnerVrienden vzw

Dokter Eduard
Moreauxlaan 209
8400 OOSTENDE

info@wagnervrienden.be

www.wagnervrienden.be

[www.facebook.com/
wagnervrienden](https://www.facebook.com/wagnervrienden)

Ondernemingsnummer:
0846.548.989

Rekeningnummer:
BE28 3631 0687 2620
BIC BBRUBEBB

WagnerNieuws

Nummer 30

Januari 2026

In dit nummer

- p. 2... Voorwoord door de voorzitter
- p. 3.... Richard Wagner in het rijtuig – een speelse blik in Bayreuth (Freddy Cys)
- p. 5.... Wagner over veganisme en anti-vivisectionisme (Freddy Mortier)
- P. 13... Wagner en Augusta Holmès (Bernard Huyvaert)
- P. 15... Das Rheingold Keulen (Bernard Huyvaert)
- P. 17... Lohengrin vanuit de zetel (Freddy Cys)
- P. 19... Tannhäuser – Wiener Staatsoper – 17 /9/2025 (Wim De Paepe)
- P. 21... Wagner Vandaag: Der Ring des Nibelungen in Christoph Schlingensief's Deutschlandsuche. (Hans Vandenberghe)
- P. 25... Die Walküre Opera Bastille (Bernard Huyvaert)
- P. 27... De Apotheose van de dans – Van Lully tot Beethoven en Wagner (Freddy Cys)
- P. 29... Rein Gold Jelinek (Bernard Huyvaert)
- P. 30... Wagner Poppenkast (Bernard Huyvaert)
- P. 31... In Memoriam Donald McIntyre (Bruno Vanneste)
- P. 32... In Memoriam Thomas Johannes Mayer (Bruno Vanneste)
- P. 34... Die Walküre Rome 23/10/25 (Wim De Paepe)

Voorwoord

Beste Wagnervrienden

Van veganisme tot een poppenkast, van een luie zetel tot “Zuiver Goud”: je vindt het allemaal in dit WagnerNieuws. Dit alles houdt natuurlijk verband met onze geliefde meester.

Het redactieteam wenst jullie veel leesgenot en een voorspoedig, gezond en muzikaal jaar 2026.

Bernard Huyvaert, voorzitter.

Richard Wagner in het rijtuig – een speelse blik in Bayreuth *(Freddy Cys)*

Tijdens mijn verblijf in Bayreuth afgelopen zomer, ter gelegenheid van de Bayreuther Festspiele, werd ik in het hotel ARVENA Kongress verrast door een bijzondere verschijning: een sculptuur van Richard Wagner in een houten rijtuig, met rode baret

en ditto strik. Het beeld, uitgevoerd in sobere grijstinten met speelse rode accenten, combineert ernst en ironie op een manier die typisch is voor de omgang met Wagner in zijn eigen stad.

Reeds tijdens zijn leven was Wagner een dankbaar onderwerp voor spotprenten en karikaturen. Zijn baret, zijn gebaren en zijn pose werden vaak overdreven weergegeven in satirische bladen. Het beeld in het ARVENA Kongress lijkt een driedimensionale voortzetting van die traditie. Het geeft niet enkel een eerbetoon, maar ook een knipoog: Wagner wordt hier niet op een voetstuk geplaatst, maar in een levendige, haast humoristische gedaante aan de toeschouwer voorgesteld.

Dat juist in een hotel, op wandelafstand van het Festspielhaus, zo'n voorstelling te vinden is, onderstreept de dubbele rol van Bayreuth: enerzijds heilige plaats van de muziekdramatische kunst, anderzijds stad die leeft van het

jaarlijkse festival en ook ruimte biedt voor luchtigheid en speelsheid. Deze sculptuur toont hoe Wagner,

anderhalve eeuw na zijn dood, nog altijd aanwezig is – niet enkel in de partituur, maar ook in de verbeelding, de folklore en de humor.

Freddy Cys

Wagner over veganisme en anti-vivisectionisme (Freddy Mortier)

Wagner was één van de eersten in het Westen om zich boeddhist te noemen. Zijn werk is doortrokken van de gedachte dat al wat leeft, van dezelfde kwetsbare stof is gemaakt. Tat tvam asi, luidt de Hindoe-uitdrukking, die Schopenhauer vaak aanhaalt: “dat ben jijzelf”, in je diepe persoon ben je gelijk aan de lijdende stof waarvan alles gemaakt is. Cosima noteert in haar dagboeken op 31 december 1874: “Tat twam asi, herhaalt R mij, dat ben jij, zegt R mij, terwijl hij mij alles toont ... Wanneer hij 's namiddags buiten gaat, neemt hij altijd brood voor de vogels mee...”.

Mens en dier zijn eigenlijk hetzelfde en als jij een dier opeet, dan eet je een broeder of zuster op. Wanneer Parsifal een zwaan neerlegt, dan is er een mens heengegaan – de muziek suggereert dat. Het kenmerk dat mens en dier nog het meest verbindt, natuurlijk, is het vermogen om te lijden. Daarom vond Wagner dat de hoogste morele opgave van de mens ook bestaat in het overwinnen van egoïsme en het opbrengen van compassie met de ander, het thema van Parsifal zeg maar.

Wagner was daarom een veganist. Men zegt soms dat hij er net geen was. Beide uitspraken zijn waar: hij was er wel geen praktische, alleen een theoretische, want zijn zwakke gezondheid verbood hem om zich het eten van vlees te ontfagen – zei hij soms. In feite lag het wat minder strikt. Zo noteert Cosima in haar dagboeken, op 19 september 1869: “Koffie met professor Nietzsche. Spijtig genoeg ergert die R door een eed die hij heeft afgelegd geen vlees en alleen vegetarisch te eten. R vindt dat onzin, overmoed zelfs, en wanneer de professor zegt dat het van het grootste morele belang is van geen vlees te eten, antwoordt R dat ons hele bestaan een compromis is, waarmee men zich alleen kan verzoenen door iets goeds tot stand te brengen. Door geen melk te drinken, draag je daar niet toe bij Om iets goeds te kunnen realiseren in ons klimaat, hebben we goede voeding nodig, enzovoort. Wanneer de professor R gelijk geeft en toch bij zijn onthouding blijft, wordt R boos”.

Met dat soort halfslachtig gedrag was hij trouw aan een andere uitspraak van Schopenhauer, die ongeveer als volgt luidt: “Ik heb haarfijn uiteengezet wat

mensen horen te doen. Men moet mij nu ook niet nog opleggen om het zelf te doen” (ik weet niet meer waar ik dat bij Schopenhauer gelezen heb, maar citeer uit het geheugen).

Eén van Wagners laatste prozawerken, meer bepaald Kunst en religie (1880), citeert een boek van Jean-Antoine Gleizès, *Thalysie ou la Nouvelle Existence*, dat verscheen in 1842, en vanaf 1873 in Duitse vertaling circuleerde. Gleizès was één van eerste westerse veganisten. Hij speculeerde dat het bestaan van roofdieren – die van vlees leven natuurlijk – niet in de bedoeling van de schepper lag (het boek is pre-darwinistisch – Wagner bewonderde Darwin, maar zag blijkbaar geen graten in het creationisme van Gleizès). Het zijn de levensomstandigheden, externe oorzaken dus, die van de oorspronkelijk herbivore dieren vleeseters gemaakt hebben, doordat zij gaandeweg van di-eet zijn veranderd.

Wagner heeft in Kunst en religie een aantal ideeën van Gleizès “geactualiseerd”. Zo heeft hij het bijvoorbeeld over een vegetarische – vruchtenetende – diersoort sterk verwant aan de tijger en de panter die in Canada zou rondwaren, waaruit moet blijken dat zelfs roofdieren vanzelf planteneters kunnen worden. Ik heb geen idee wat de bron van dit sprookje kan zijn, tenzij misschien, ja, een heus sprookje. Verder zou uit experimenten in Amerikaanse gevangenissen gebleken zijn dat zelfs grote criminelen door een vegetarisch dieet kunnen worden veranderd in integere en milde mensen. Ik weet niet waar hij dat heeft opgepikt, maar het is een feit dat in de 19de eeuw nogal wat experimenten met voeding zijn uitgevoerd in Franse, Ierse, Engelse en Amerikaanse gevangenissen, en dat zij zelfs een belangrijke basis vormden voor de nutritionele wetenschappen. De bedoeling was natuurlijk om ziekten te voorkomen door goedkope gevangenisdiëten te bevorderen. Vegetarische voeding was zowel goedkoper als, zo dacht men, kalmerend. Tot vandaag toe lopen er trouwens wel studies over de beperking van geweld in gevangenissen door diëtaire voorschriften.

Wagner kadert die “observaties” in een geschiedenis van de mensheid op héél lange termijn. Hij legt uit dat het met de mens bergaf is gegaan van zodra hij van het plukken van fruit en het cultiveren van gewassen is overgegaan

tot het vergieten van bloed. De God van de Bijbel zag hij bijvoorbeeld als een bloeddorstige vleeseter: weigerde die immers niet het offer van Kaïn, die hem de vruchten van zijn akker aanbood, en verlekterde hij zich niet in het bloed van pasgeboren lammetjes, het offer van Abel? Als een antisemitisch leidmotief doorloopt de wrede joodse God zo de Regeneratiegeschriften. Het thema van de bloeddorstige Jahweh bepaalt ook zijn classificatie van religies (overigens afkomstig van Schopenhauer): die van het bloed zijn de joodse en de moslimreligies; die van de vrede het christendom en boeddhisme. In een brief aan von Stein van 1883, net voor Wagners dood, luidt het zelfs dat de tegenstelling tussen de Franse geest en de Duitse samenvalt met die tussen de bloed- en de veganistische religies (katholicisme, terloops, beschouwde hij niet eens als een versie van een religie, maar als een politiek boerenbedrog, gespeend van spiritualiteit).

De hele mensheid was ook goed op weg naar de totale ontaarding, daartoe gebracht door vleeseten, alhoewel het met de ene Europese natie al slechter stond dan met de andere. Voor de Duitse volkeren was nog niet alles verloren. Zij konden nog terugvallen op hun wortels (hier ook letterlijk te nemen). Hij meende dan ook dat de hoop voor de toekomst lag bij vegetarische verenigingen en bij organisaties die zich inzetten tegen wreedheid tegenover dieren, waaronder anti-vivisectionistische, die meteen ook het verderfelijke wetenschappelijke materialisme bestreden.

In Kunst en religie verbindt hij veganisme zelfs aan filosofisch inzicht. Als je Parsifal wat kent, weet je dat Parsifal welthellsichtig wordt gemaakt (dus metafysisch helder inzicht krijgt in de wereld) door de kus van Kundry. Hij had zich die riskante omweg via het vlees van een vrouw (en een groot stuk van het tweede bedrijf) dus kunnen besparen door met grote overtuiging meer sla te eten. Wagner presenteert in Kunst en religie zelfs een soort vegetarische christologie annex theologie: de verlosser heeft voor hij stierf als bloedoffer ter verlossing van de mensheid een vegetarische liturgie ingesteld, met brood en wijn, ter verzoening van al het gevloeide bloed en geofferde vlees. Van die interpretatie van de betekenis van het laatste avondmaal vond hij overigens de kiem in het werk van Gleizès.

Voorlopig verwachtte de componist enig heil van een geografische herschik-

king: hij stelt voor vleeseters ertoe aan te zetten om naar het koudere Noorden te migreren, waar ze dan hun agressie kunnen botvieren door te jagen en hun prooi te verscheuren. Het gedeelte van de mensheid vatbaar voor verlossing, de vegetariërs, kan dan verzameld worden in het warmere Zuiden, om aan landbouw te doen en te leven van de opbrengst van het veld. De Regenerationsschriften van Wagner werpen voor zijn grote biograaf Ernest Newman de vraag op of hun schrijver wel nog over zijn mentale vermogens beschikte. Ik moet bekennen dat Wagners combinatie van aan de ene kant enkele oprecht grote en nog steeds actuele gedachten van zijn tijd, – dat dieren kunnen lijden en dus consideratie verdienen (treffend en krachtig aanwezig bij Jeremy Bentham en Arthur Schopenhauer) –, met aan de andere kant gedateerde thema's zoals de relaties tussen geografie, klimaat, volksaard, degeneratie en godsdienstfilosofie, mij de waarde van het grote lijkt teniet te doen door de onnozelheid van allerlei details. Maar onnozel, zoals Newman opperde, was Wagner toen zeker niet. Ik kan mij niet voorstellen dat je voor de orkestratie van Parsifal niet over je volle intellectuele vermogens moet beschikken.

Een tekst van zijn hand zoals die over vivisectionisme, verschenen in de Bayreuther Blätter van 1879 als reactie op een lezing van Ernst von Weber over “de folterkamers van de wetenschap”, vertoont geen spoor van bizarrerie, en legt heel duidelijk en gespeend van sociale obsessies uit wat de tekortkomingen van een bepaald soort anti-vivisectionisme, met name het utilitaristische, zijn. De tekst is in zijn ethische bekommernissen zijn tijd ver vooruit en beantwoordt aan hedendaagse normen en bezorgdheden – zoals trouwens het geval is met die over veganisme, minus dan de talrijke ongerijmdheden die er in staan.

Die ideeën van Wagner zijn opnieuw actueel, omdat nu wel duidelijk is geworden dat vleeseten één van de grootste morele problemen is die zich vandaag stellen – om ecologische redenen, maar ook omwille van de immense hoeveelheid dierenleed waarmee het houden van dieren voor de slacht gepaard gaat.

Je zou Wagner beslist ook in het rijtje kunnen plaatsen van hedendaagse anarcho-primitivisten zoals Jared Diamond, John Zerzan en Paul Shepard, die argumenteren dat de beslissing van de mens, vele millennia geleden, om de

aarde te cultiveren heeft geleid tot een menigte sociale kwalen zoals socio-economische ongelijkheid; hiërarchische machtsstructuren (inbegrepen de wreedste dominatie van dieren), besmettelijke ziekten en degradatie van het milieu. Wagner schrijft zijn verhaal inderdaad in de vorm van een cultuurschiedenis op de heel lange termijn, waarbij hij de betekenis van de Pythagoreërs, de stoïcijnen, oosterse wereldbeschouwingen, enzovoort duidt als een permanente kritische tegenstroom. Zelfs de neolitische revolutie lijkt hij niet zo'n vooruitgang lijkt te vinden en net als Jean-Jacques Rousseau verantwoordelijk te stellen voor de ontaarding van de Duitse volkeren. In Ken je-zelf (1881) ziet hij, net als in zijn anarchistische periode toen hij het concept van de Ring begon uit te werken, de instelling van het eigendom als de oermisdaad. De staat is niets anders dan de bescherming van eigenaars tegen niet-eigenaars, is derhalve het resultaat van gewelddadige roof (het Rijn-goud!), is niets anders de legale bekrachtiging van usurpatie, en is radicaal in strijd met de leer van de Christus. "Het lijkt wel alsof een paal in het lichaam van de mensheid is geboord die zo gedoemd is tot een aanslepende agonie", schrijft hij.

Het zou verder beslist fout zijn aan te nemen dat de ongerijmdheden in de Regeneratieschriften de impact van Wagners opvattingen zouden hebben verhinderd. Op de één of andere manier lagen zij in de geest van het fin-de-siècle. Ik heb bijvoorbeeld artikels van rond de 19de-20ste eeuwse eeuwwisseling gevonden waar theologen de nogal onorthodoxe "inzichten" van Wagner in zijn laatste geschriften ernstig bespreken (ik val er de lezer niet lastig mee). Maar de gedachte van de terugkeer naar een soort verloren paradijs, die er ook in aanwezig is, heeft grote weerklank gekregen op het eind van de 19de eeuw, in een periode waarin wetenschap en technologie de oude cultuur kraakten.

Zo vind je ze in de zogenaamde Lebensreformbewegung aan het eind van de 19de en begin van de 20ste eeuw, die zich keerde tegen de uitwassen van de civilisatie en er een soort seculiere verlossingsleer op nahield: door diëet (onder andere vegetarisch), kledijhervorming, nudisme, natuurgeneeskunde, onthouding van alcohol en tabak enzovoort zou men kunnen terugkeren naar de natuur en een oorspronkelijke staat van zuiverheid. Een belangrijke figuur, vooral in de promotie van een nieuwe lichaamscultuur, was Heinrich

Pudor (1865–1943), een völkische schrijver, nationalist, degeneratiedenker, bewonderaar van Schopenhauer en aanvankelijk ook van Richard Wagner, die daarna kritiek had op de componist omdat die als nationalist niet radicaal genoeg zou zijn geweest. Later zou hij het antisemitische tijdschrift Hakenkreuz uitgeven, in 1933 trouwens verboden wegens kritiek op de Führer en de nazi-partij.

Neem de laatste ideeën van Wagner, stop ze in een zak, trek er een aantal willekeurig uit, doe er nog wat zand bij en je komt in dit soort richtingen, voorspelbaar völkisch trouwens, terecht.

Sommige van Wagners ideeën werden toendertijd ook opgenomen vanuit occulte hoek, meer bepaald door aanhangers van de theosofie, zoals Annie Besant en Helena Blavatsky, die zoals Wagner en Schopenhauer, de eenheid van alle leven onderschreven, maar ook de cycliciteit van de tijd voorstonden, inclusief cycli van geboorten en wedergeboorten van individuen, maar ook van rassen en nog van dat fraais. In godsdiensten kon je volgens de theosofen de echt wetenschappelijke kennis vinden, die erin verborgen was (een karikatuur van een oorspronkelijk idee van Schopenhauer). De vereniging ontstond in 1875 in de USA. Het zou mij te ver leiden om alle banden tussen Wagner en het latere occultisme uit de doeken te doen, maar zeker is dat veel theosofen een grote bewondering voor Wagner hadden, ook voor zijn veganisme als weg terug naar de natuur. De vertaler van de prozawerken van Wagner naar het Engels, William Ashton Ellis, was thuis in de beweging. Sommigen zagen in Wagner zelfs één van de laatste ingewijden in verborgen wijsheid, die uitdrukking zou vinden in Parsifal. Ik heb lang geleden eens een boek verschenen ergens begin de 20ste eeuw cadeau gekregen dat over Wagner ging en heb het na een tiental duistere bladzijden over verborgen kennis, de graal, een heilige speer, astrale lichamen, hindoe-wijsheden en dies meer de vuilnisbak in gekeild. Dat spijt mij nu zeer, niet omdat ik toen de verlichting heb gemist, maar gewoon omdat het er eentje was uit theosofische hoek.

De ariosofie, een variante op de theosofie die spirituele kennis in dienst van het arische ras wou stellen en verbonden is met Guido von List (1848–1919) en Jörg Lanz von Liebenfels (1875–1954), promootte iets wat ging in de richting van vegetarische voeding als middel voor het herstel van het arische ras, een thema dat bij Wagner uitdrukkelijk aanwezig was (hij had het over herstel van de Duitse stammen). De ariosofie is ook zo'n stroming van de te-

rugkeer naar het primitieve – terug naar het echte volk (völkisch), de oorspronkelijke godsdienst (Wodanisme), echte wijsheden (te vinden in Hindoe-symbolen zoals de Swastika en in runenschrift). Die occulte kennis moest worden gekoesterd en overgedragen via loges voor de ingewijden (ook de theosofen opereerden trouwens in loges).

De ariosofen maakten, zoals Wagner, zich druk om Latijnse en Franse invloeden, die ze bestreden. Ze waren tegen internationalisme (joden, socialisme, katholicisme), tegen de moderniteit tout court. Met Liebenfels zit je ook bij ontwerpen voor een procreatiepolitiek om een zuiver ras te telen, type Lebensborn, en bij een orde van Tempeliers op zoek naar de nieuwe Graal. Theodor Fritsch stichtte ook een Germanenorde in 1911, die heel uitdrukkelijk Wagner en zijn werk moest verbinden met de Nieuwe Orde van Tempeliers, en functioneren als een contra-vrijmetselarij (de vrijmetselarij was immers een internationale orde, en internationaal vloekt met nationaal).

Ik zou zo nog een tijd verder kunnen gaan, via de Thule-gesellschaft naar de SS-loges, waar Himmler iets mee had. En ja, onvermijdelijk moet nu de naam Adolf Hitler vallen. Die vond dat primitivistisch obscurantisme allemaal nonsens. Maar tamelijk laat in zijn leven, misschien vanaf 1937, werd hij vegetariër, een praktische dan, in tegenstelling tot Wagner. Er zijn meerdere theorieën over waarom dat gebeurde. Eén ervan legt de oorzaak bij Richard Wagner, die hij zou willen hebben naäpen (hoewel daar dus niets na te bootzen viel). De meest voor de hand liggende verklaring is dat Hitler vegetariër werd om gezondheidsredenen, omdat zijn maag niet meer tegen vlees kon dus.

Wat ook de echte reden was, zeker is dat de nazi-propaganda het vegetarisme van Hitler gebruikte om zijn heldhaftige ascese te onderstrepen. Het is allicht toevallig, maar een derde Regeneratiegeschrift van Wagner is getiteld Heldentum und Christentum. De superieure held vandaag, argumenteert hij er, is niet Siegfried of Herakles, de krachtpatsers die zichzelf overwinnen in het gevecht, maar wie door zijn wilskracht zijn wil tegen helemaal zichzelf kan keren, tegen de interne decadentie, de Heilige dus – de asceet, kortom Parsifal. Zo iemand keert zich tegen de ruïne die zijn ras is geworden door het biologisch verval. Je zou dus kunnen zeggen dat zoals Parsifal vegetariër is (hij leeft van brood en wijn), ook Hitler als vegetariër een held is, en beiden behoren tot het hogere ras – zo stelde de propagandamachinerie van Goeb-

bels het toch voor.

Als je gaat zoeken naar hoe concepties van het dieet de nazi's hebben beïnvloed, kom je terecht bij hun onderzoek naar de effecten van tabaksgebruik, waar zij op zeldzame wetenschappelijke hoogte stonden in die tijd. Dat paste in hun terug-naar-de-natuur-ideologie, waarin fysieke cultuur – Heinrich Pudor – zo'n belangrijke rol speelde. Los van de vegetarische kwestie is het zeker ook zo dat de nazi's de band tussen joden en bloed dik in de verf zetten. Wie ooit de propagandafilm *Der ewige Jude* heeft gezien, zal zich de scènes herinneren waarin het zieltogen van tal van bloedende offerdieren breed wordt geëtaleerd.

De nazi's waren trouwens ook trouw aan Wagner en de primitivistische völkische bewegingen waar zij wetten uitvaardigden tegen vivisectie. Meteen na de machtsgreep in 1933 werden wetten tegen vivisectie, tegen onverdoofd slachten en voor de bescherming van dieren tegen nodeloos leed gestemd. Later kwamen er wettelijke beperkingen op jagen en op het levend koken van kreeften en krabben. Die wetten waren zeker revolutionair, maar geleken wat op Wagners vegetarisme – theorie, en in de praktijk nauwelijks van toepassing. Ook op vivisectie stond er in de praktijk geen rem.

Via dergelijke bewegingen en organisaties, kwam veganisme ook in sommige takken van hedendaags extreem-rechts netwerk terecht, bij onder andere de zogenaamde eco-fascisten. Ook vandaag zijn er immers nog neonazi's en white suprematists die veganisme cultiveren als een weg naar de raciale wedergeboorte, vaak gecombineerd met virulent antisemitisme. Veganisme vraagt een ascese die enerzijds de mannelijkheid sterkt en anderzijds een terugkeer naar de oorspronkelijke zuiverheid van het witte ras inhoudt. Die mannelijkheid, dat was geen thema bij Wagner, die ook de vrouw een plaatsje liet, maar de rest dus wel. En ja, ook zijn muziek wordt gebruikt bij rallies. Maar laat dat allemaal vooral niet aan uw mogelijke veganistische sympathieën vreten.

1. Er is veel literatuur over, maar ik vermeld er eentje: K.J. Carpenter, *Nutritional Studies in Victorian Prisons*. *American Society for Nutrition J. Nutr.*, 2006; 136, pp. 1–8.

2. Burnett, Savage Gardens, *Original Sins: An Anarcho-Primitivist Reading of Wagner's Parsifal*. *Athens Journal of Humanities and Arts* 2014; 1, 4, pp. 309–322.

Wagner en Augusta Holmès (Bernard Huyvaert)

Augusta Holmès (1847–1903) was een Franse componiste van Ierse afkomst. Hoewel ze als meisje veel muzikaal talent had, mocht ze niet studeren aan het Parijse conservatorium vanwege haar geslacht. Ze kreeg privéles van onder anderen Henri Lambert, Hyacinthe Klosé en pianiste Mademoiselle Peyronnet. Rond 1876 werd ze leerling van César Franck, die ze als haar ware leermeester beschouwde.

Holmès was een zelfstandige en gedreven vrouw die haar eigen teksten schreef voor haar liederen, oratoria en opera's. Haar muziek kenmerkt zich door grote, dramatische werken met een sterke programmatische inhoud, vaak geïnspireerd door klassieke mythen en nationale thema's zoals Ierland en Polen. Zij schreef onder andere de opera "La Montagne Noire" en symfonische gedichten als "Irlande" en "Andromède".

Haar stijl werd beïnvloed door Wagner, van wie ze een groot bewonderaar was, en ze ontwikkelde een krachtige, energieke muziktaal die destijds vaak als "masculien" werd bestempeld. Ze was bovendien een gewaardeerd lid van het

Parijse muzikale leven en werd gesteund door figuren als Franz Liszt en César Franck. Ondanks haar talent bleef ze lang onderbelicht, maar haar werk krijgt tegenwoordig steeds meer erkenning.

Augusta Holmès ontmoette Richard Wagner tijdens een bezoek in de zomer van 1869. Deze ontmoeting vond plaats in Tribschen, Zwitserland, waar Wagner woonde. Holmès bezocht hem daar samen met haar vader en een

groep vrienden, waaronder de dichter Catulle Mendès en schrijfster Judith Gautier. Tijdens deze ontmoeting gaf Wagner haar het advies: “Ne soyez d’aucune école, surtout de la mienne!” (Wees van geen enkele school, vooral niet van de mijne), waarmee hij haar aanspoorde haar eigen muzikale weg te vinden. Deze ontmoeting versterkte haar bewondering en muzikale inspiratie door Wagner aanzienlijk.

Das Rheingold Keulen (Bernard Huyvaert)

De nieuwe productie van “Das Rheingold” aan de Oper Köln, geregisseerd door Paul-Georg Dittrich, opent de cyclus van Wagners “Ring des Nibelungen” met een intrigerend concept waarin kinderen centraal staan als metafoor voor het Rijngoud. In plaats van fysiek goud vertegenwoordigen een

groep kinderen de onschuldige kinderwereld die door hebzucht en manipulatie wordt gecorrumpeerd. In de eerste scène lip-syncen ze de Rijndochters. Later worden ze Alberichs slaven op een reusachtig rad. Dit visuele framework, met kleurrijke pop-up décors en video-effecten, creëert een sprookjesachtige maar duister wordende sfeer. De laatste scène heeft een sterk horror-effect. Er worden slachtpartijen getoond op de panelen die de zangers vasthouden. De oorlog van Oekraïne is niet ver weg.

Muzikale Uitvoering

Marc Albrecht leidt het Gürzenich-Orchester Köln met speelse dynamiek en precisie, waarbij het ensemble de stemmen van de zangers ondersteunt zonder te overheersen. Het orkest staat overigens voor de zangers opgesteld. Jordan Shanahan debuteert overtuigend als een bedachtzame Wotan, terwijl Mauro Peter als Loge uitblinkt door lyrische frisheid, scherpe articulatie en vurige présence. Daniel Schmutzhard levert een machtige en gevaarlijke Alberich en Adriana Bastidas-Gamboa maakt indruk als een jonge, resonerende Erda.

Das Rheingold

Regie en encscenering

De regie van Dittrich benadrukt de kinderlijke fantasie die omslaat in horror. Er zijn opvallende beelden zoals Wotan op een maansikkel en zombieportretten die in vlammen opgaan, daardoor mist het verhaal soms coherentie door overmatige visuele effecten. Het bühnenbeeld van Pia Dederichs en Lena Schmid, met kostuums van Mona Ulrich, biedt een illusionistische pracht die neigt naar Unterhaltungstheater.

Deze productie legt een veelbelovende basis voor de rest van de Ring, met sterke muzikale kwaliteiten die de scenische experimenten compenseren.

Foto's: Oper Köln, © Matthias Jung

Lohengrin vanuit de zetel (Freddy Cys)

Wanneer je Wagners “Lohengrin” op blu-ray bekijkt, verwacht je een zekere trouw aan de traditie. Vanuit mijn luie zetel, met de nieuwste opname van de Weense Staatsopera (2024) in de speler, viel mij echter onmiddellijk iets hoogst ongewoons op. Nauwelijks had Christian Thielemann de eerste ethische maten van de prelude ingezet, of het doek schoof al open.

Waar Wagner in zijn partituur een gesloten doek voorzag, en dus een louter muzikale inleiding tot het drama, zag ik plots een Elsa op het toneel staan – vertwijfeld, alsof zij zojuist een misdaad had begaan – terwijl Ortrud haar zwijgend gadesloeg. Deze regievondst van Jossi Wieler en Sergio Morabito doorbrak radicaal de contemplatieve bedoeling van de prelude. Ik werd meteen geconfronteerd met een psychologische spanningsboog, eerder dan met het visioen dat Wagner voor ogen had. Vanuit mijn zetel ervoer ik dit zowel intrigerend als vervreemdend: gedurfd in zijn impact, maar strijdig met de poëtische stilte die Wagner hier wilde bewaren.

Muzikaal daarentegen voelde ik mij meteen thuis. Thielemann dirigeerde het orkest met zijn vertrouwde autoriteit: breed ademend, glashelder in de textuur en met een ijzeren greep op de dramatische ontwikkeling. Zelfs via de blu-ray bleven de klanklagen transparant. De koorpartijen klonken indrukwekkend homogeen, de orkestklank monumentaal en meeslepend. Het was opnieuw de bevestiging van Thielemann – ik kan het toch niet wegsteken dat ik een enorme Thielemann-fan ben – als Wagner-specialist par excellence.

Lohengrin

De titelrol werd vertolkt door David Butt Philip, die met zijn heldentenor glans en kracht gaf aan lyrische zachtheid. Zijn Lohengrin kreeg hierdoor een zekere menselijke warmte, naast de vereiste heroïek. Malin Byström maakte indruk met een Elsa die verre van naïef of louter devoot was. Dankzij de close-ups op de blu-ray kwamen haar twijfels en dramatische furie nog sterker over. Deze interpretatie verrijkte het personage, maar week bewust af van de traditionele lezing.

Voor mij persoonlijk lag het hoogtepunt in de vertolking van Anja Kampe als Ortrud. Haar stem klonk scherp, expressief en geladen met dreiging. Iedere frase werd door haar met dictie en kracht uitgesponnen, waardoor de intriges van Ortrud een bijna demonische overtuigingskracht kregen. Martin Gantner gaf een Telramund van grote betrouwbaarheid en precisie: niet flamboyant, maar daardoor des te functioneler in het geheel.

Toch bleef ik met gemengde gevoelens achter. Het vroege open doek en de misdaadinvalidshoek gaven de opera een dramatische scherpte, maar deden voor mij ook afbreuk aan de sprookjesachtige glans die ik in “Lohengrin” zoek. Wagner wilde juist dat de prelude een bijna metafysische staat van ontvankelijkheid bij het publiek opriep, zonder visuele afleiding. Door die spanning meteen open te breken, koos het regisseursduo voor een interpretatie die vooral intellectueel uitdagend is.

Als ik denk aan eerdere producties van Thielemann, zoals zijn samenwerking met Yuval Sharon in Bayreuth (2018) of de opname met Netrebko en Beczala (Dresden, 2016), dan vind ik daar meer van de poëtische en mystieke dimensie die mij persoonlijk sterker aanspreekt.

Conclusie: vanuit de zetel mocht ik een “Lohengrin” beleven van hoog muzikaal niveau: Thielemann toonde zich een dirigent van formaat, orkest en koor waren subliem, en de solisten brachten de dramatische lading met overtuiging. Maar de regiekeuze om reeds in de prelude de psychologische kaart volledig open te leggen, brak voor mij iets van de wagneriaanse droom. Indrukwekkend, maar niet mijn ultieme “Lohengrin”.

Freddy Cys

Tannhäuser – Wiener Staatsoper – 17 /9/2025 (Wim De Paepe)

Vorig seizoen (mei 25) voerde de Wiener Staatsoper een nieuwe productie op van “Tannhäuser” in een regie van Lydia Steier en deze werd in september hernomen met min of meer dezelfde bezetting. De opgevoerde versie betreft een mix van de Dresdner, Pariser en Wiener Fassungen. Hoe moeilijk kan je het maken?

Maar dat kon geenszins de pret bederven, wel integendeel. De encenering van Steier zoekt het niet al te ver en blijft globaal gezien vrij dicht bij de tekst. Het geheel is visueel aantrekkelijk en er zijn een paar mooie vondsten zoals Venus die telkens weer ‘opduikt’ bij elke Minnesänger die zijn lied mag brengen in het 2^e bedrijf.

Over het orkest kunnen we kort zijn: het Wiener Staatsorchester (eigenlijk de Wiener Philharmoniker) zijn wat mij betreft het beste opera-orkest ter wereld en Axel Kober (een oude rot in het Wagnervak) weet hen duidelijk te begeesteren met zijn gedreven uitvoering. Het klonk allemaal fantastisch mooi.

Op de zangers was er naar goede gewoonte in Wenen ook niet bespaard.

Te beginnen met **Camila Nylund** die ondertussen, behoudens vergissing, alle Wagnersopraanrollen beheerst. Ze is de ideale Elisabeth: een prachtige, ronde stem tot in de hoogste noten toe, een projectie om U tegen te zeggen en een geloofwaardige interpretatie en als kers op de taart lijkt dat alles compleet natuurlijk te komen. Prachtig!

De andere vrouwelijke rol, die van Venus, werd vertolkt door **Ekaterina Gubanova**. Zij heeft Venus reeds in vele theaters gezongen en ook nu weer bracht ze een heel overtuigende uitvoering van de verleidster en levensgenietster. **Clay Hilley** was in betere vorm dan in mei. Hij zingt Tannhäuser met een geweldige overgave en verzwakt bijna nooit in deze moordende rol. Soms denk je dat hij gaat breken maar toch redt hij zich steeds weer. Zijn overgewicht helpt niet om de jonge held te vertolken en, volgens een interview dat hij gaf, laaft hij zich constant aan de proteïnedrinks tijdens de voorstelling. Als toeschouwer vraag je je af of het de bedoeling is om hem als een alcoholicus af

Tannhäuser

te schilderen (blijkbaar niet dus).

Ik ben een fan van **Georg Zeppenfeld** en ook nu kon hij mij weer bekoren als Landgraf Hermann met de typisch vaderlijke houding die hem eigen is met zijn warme bas.

Van **Martin Gantner** ben ik dat heel wat minder. Hij zong nochtans een heel degelijke Wolfram von Eschenbach, maar zijn erg nasaal timbre kan ik niet zo smaken. Oorspronkelijk was Ludovic Tézier voorzien in deze rol maar het lijkt erop dat deze volledig gaat verzaken aan Wagnerrollen, nadat hij eerder ook al afzag van Wotan in de huidige lopende "Ring" in Parijs. Erg spijtig want als je hoort wat hij in Puccini en Verdi op het toneel brengt, dan krijg je al het water in de mond. Blijkbaar ziet hij zichzelf dan toch niet (helemaal) schitteren in Wagner.

Alles samen dus een zeer geslaagde uitvoering met een enscenering die nog ettelijke jaren kan hernomen worden. Met de juiste dirigent en zangers komt dat in alle geval goed!

Wim De Paepe

*Der Ring des Nibelungen in Christoph Schlingensief's
Deutschlandsuche. (Hans Vandenberghe)*

Ik ben in Berlijn. Het is oktober, licht bewolkt en ik bevind mij op het cultuurforum waar de nog steeds impressionante architectuur van de Berliner Philharmonie de skyline typeert. Ik laat met spijt in het hart de Staatsbibliothek zu Berlin letterlijk links liggen want ik heb niet veel tijd. Mijn doel: de Neue Nationalgalerie, een tempel van moderne en hedendaagse kunst. Er is een kleine retrospectieve van Gerard Richter maar dat valt wat tegen omdat er slecht op bepaalde werken wordt ingezoomd. Dan de vaste collectie maar eens grondig verkennen. Ik

slinger doorheen het labyrint van schilderijen, beeldhouwwerken, video-kunst en kom in de gebruikelijke roes van prikkels, verbanden, herinneringen, verwijzingen naar andere werken, esthetische bevrediging en ook ontgoocheling tot ik op een bepaald moment abrupt mijn wandelgang afbreek. "Wat hoor ik daar?" Eerst twijfel ik nog maar dan ontpopt er zich in

mijn geest een fenomenologische evidentie: Rheingold! Ik ga meteen op zoek naar de locatie waaruit deze o zo bekende klanken lijken te komen. Onder-tussen gaat er een warme gloed door mij heen en moet ik weer vaststellen dat de muziek van Richard Wagner een bepaald 'thuisgevoel' in mij oproept wat ik met weinig andere muziek heb.

Twee minuten later sta ik in een grote zwarte kubus, videoschermen op de wanden waarin fragmenten van de documentaire "Deutschland versen-

Wagner vandaag

ken” (“Zinkend Duitsland”) van Christoph Schlingensief worden weergegeven, een cultuurkritische opvoering in het hartje van New York. Ondertussen door de luidsprekers, de Verwandlungsmusik uit das Rheingold. Waauw. Ik laat het moment even op mij inwerken, begin na te denken over het verband tussen Wagner en het “zinkende Duitsland” wanneer mijn oog rechts op een klein schermpje valt waarin Schlingensief wordt geïnterviewd. Ik lees de ondertiteling: “We have traveled across Germany for about six weeks on a constant search for Germany. During that trip I gathered objects from the bloody tampons of the pubescent Rhinemaidens to a gray strand of hair from Alberich to a green lindworm and a brownie...” “And the Nibelung treasure?”, vraagt de interviewer. Schlingensief: “I couldn’t hold on to that.”

Christoph Schlingensief (1960–2010) was Duits filmmaker, toneelregisseur, acteur en Aktionskünstler. Hij doceerde film aan de kunstacademie van Düsseldorf. Als provocerend kunstenaar was hij duidelijk geïnspireerd door Joseph Beuys, die andere “actie-kunstenaar” die boter in de hoeken van de kamer smeerde en zich, omwikkeld met vilt, in een

kamer in New York opsloot met een wolf (eigenlijk een coyote), als statement tegen de Amerikaanse cultuur – de performance was opgezet als een soort ritueel van healing: een kunstenaar die zich terugtrekt met een wild dier om iets symbolisch te helen in de Amerikaanse psyche.

Van 2004 tot 2007 regisseerde Schlingensief “Parsifal” (Boulez) in Bayreuth. Zijn productie – die elk jaar verder evolueerde – was een radicale breuk met de traditie, met een overdaad aan rituele beelden (dode dieren, vuilnis, zieke

lichamen, zelfs embryo's) en meer een actieve performance-installatie dan een klassieke operaproductie. De graalgemeenschap was een multicultureel ensemble met Afrikaans-etnische elementen. Eén van de duidelijke verwijzingen naar de Beuys-thematiek was het gebruik van de hazen-symboliek in de regie. Beuys' beroemde performance *Wie man dem toten Hasen die Bilder erklärt* (1965) gebruikt de haas als bemiddelaar tussen leven en dood, als spiritueel wezen en metafoor voor het falen van taal. Schlingensief parafraseerde dat in zijn *Parsifal*-beelden, waar de dode of stervende haas staat voor het falende kunst- of geloofssysteem, de levende haas voor wederopstanding en de chaotische rituelen verwijzen naar Beuys' alchemistische performances. Achteraf werd de "*Parsifal*" van Schlingensief ook wel schertsend "*Hasenfal*" genoemd.

Laten we nu even terugkeren naar *Deutschlandsuche* '99, het project dat Schlingensief in 1999 begon als een grote maatschappijkritische onderneming en waarin de "*Ring*" van Wagner een "leidend motief" is geweest. De bedoeling van de kunstenaar was immers als een soort Siegfried het huidige Duitsland te bevrijden van zijn bezwaarde geschiedenis en te laten herrijzen uit zijn as. De beelden die ik in de Nationalgalerie opmerkte verwijzen naar een deel van het ganse project namelijk zijn reis naar New York (denk weer aan Beuys) waar hij, vermomd als een orthodoxe Jood, een koffer met 99 Duitse artikelen – waaronder dus de boven aangehaalde items zoals een haar van Alberich – in de Hudson gooide als symbool voor het "zinkende Duitsland". De verwijzing naar de Nibelungring die (terug) in de Rijn verdwijnt spreekt voor zich. Het is duidelijk dat Wagner als Duits icoon, als jodenhater, een dubbelzinnig element vormt in die *Deutschlandsuche*. Schlingensief was gefascineerd door de sociale visie op kunst van Wagner en zag ook zichzelf hiertoe ge-

Parsifal, Bayreuth, Vierte Spielzeit, 02. August 2007. © Bayreuther Festspiele

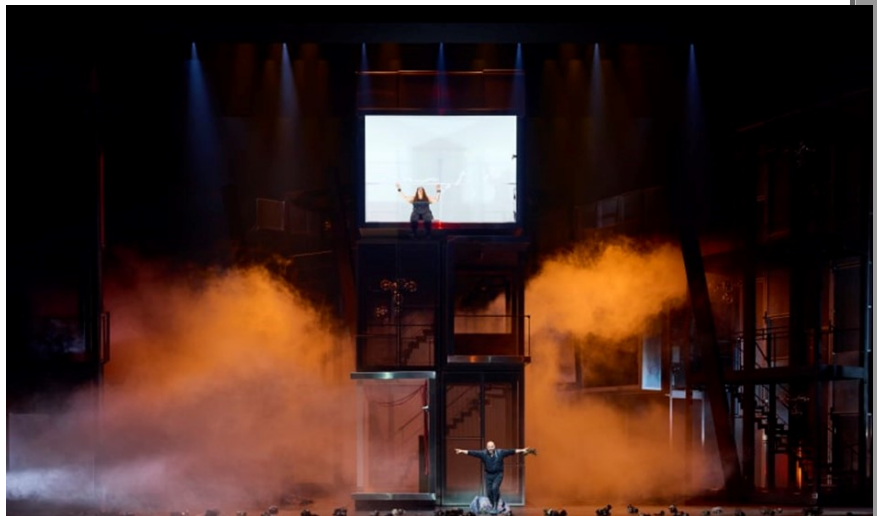
roepen. Als zo velen, wordt ook deze kunstenaar meegezogen in de wereld van de muziek van de meester (hij regisseert naast “Parsifal” ook “Der fliegende Holländer” en “Tannhäuser”) en probeert hij om te gaan met de ambiguïteit van de Wagnerlegacy zoals ook Thomas Mann dat hem heeft voorgedaan, altijd weer terugkerend naar de muziek – het thuisgevoel – ook al gaat het gepaard met de herinnering aan een ‘wonde’ in Parsifal-termen, op zoek naar een soort “Erlösung der Erlöser”.

Wie meer wil weten over Christoph Schlingensief en Wagner, hier een link naar een lezing van Anna-Catharina Gebbers in Bayreuth:

<https://www.youtube.com/watch?v=sNspVH9ZsUM>

Die Walküre Opera Bastille (Bernard Huyvaert)

De nieuwe productie van “Die Walküre” in de Opéra Bastille (2025) is een provocerende en visueel opvallende uitvoering onder leiding van de Spaanse regisseur Calixto Bieito, die het mythologische universum van Wagner verplaatst naar een dystopische, post-apocalyptische wereld vol digitalisering en technologisch verval. De personages zijn gekleed in chemische bescherming en dragen zuurstofmaskers, en de sfeer is klinisch en onderdrukt—een keuze die de thema’s van macht, vernietiging en zelfdestructie uit de Ring-cyclus accentueert.

Bieito's regie is provocerend en niet zonder controverse: hij vervangt de klassieke heroïek door een klinische, soms sadistische visie waarin het geweld en de machtsspelletjes centraal staan. De decors van Ringtset, kostuums van Grokler en verlichting van Bauer creëren een onheilspellende, steriele omgeving die de afstand tussen de personages en hun wereld benadrukt. De visuele sterkte ligt vooral in de video-installaties en de opvallende, vaak surrealistische beelden, zoals Brünnhilde op een hobbypaard in een elektrisch

omgeving die de afstand tussen de personages en hun wereld benadrukt. De visuele sterkte ligt vooral in de video-installaties en de opvallende, vaak surrealistische beelden, zoals Brünnhilde op een hobbypaard in een elektrisch

Die Walküre

blauwe baljurk. Maar dat laatste was misschien net wat vergezocht.

De muzikale uitvoering is in handen van Pablo Heras-Casado die Wagners rijke partituur met veel expressie en precisie brengt. De vocale kwaliteit van de cast is hoog. Twee sterke dames: Elza van den Heever als Sieglinde en Tamar Wilson als Brünnhilde die hun rollen met veel expressie en technische virtuositeit uitvoeren. Christopher Maltman als Wotan domineert het podium met een rijke, uitstraling en een krachtige stem. Günther Groissböck als Hunding en Ève-Maud Hubeaux als Fricka voegen een ijzige, morele strengheid toe aan de opvoering.

De “Walküre” in de Bastille is een productie die de meningen verdeelt: liefhebbers van klassieke Wagner-ensceneringen zullen misschien huiveren voor de provocerende, anti-heroïsche keuzes van Bieito, maar iedereen die op zoek is naar een visueel en vocaal sterk alternatief voor de traditionele uitvoering zal deze productie niet snel vergeten. Na een – vooral vocaal – teleurstellende “Das Rheingold” kijken wij uit naar “Siegfried”, dat nog in dit

seizoen gebracht wordt, en “Götterdämmerung”, maar dat is voor het volgende seizoen.

Foto's: Herwig Prammer /OnP

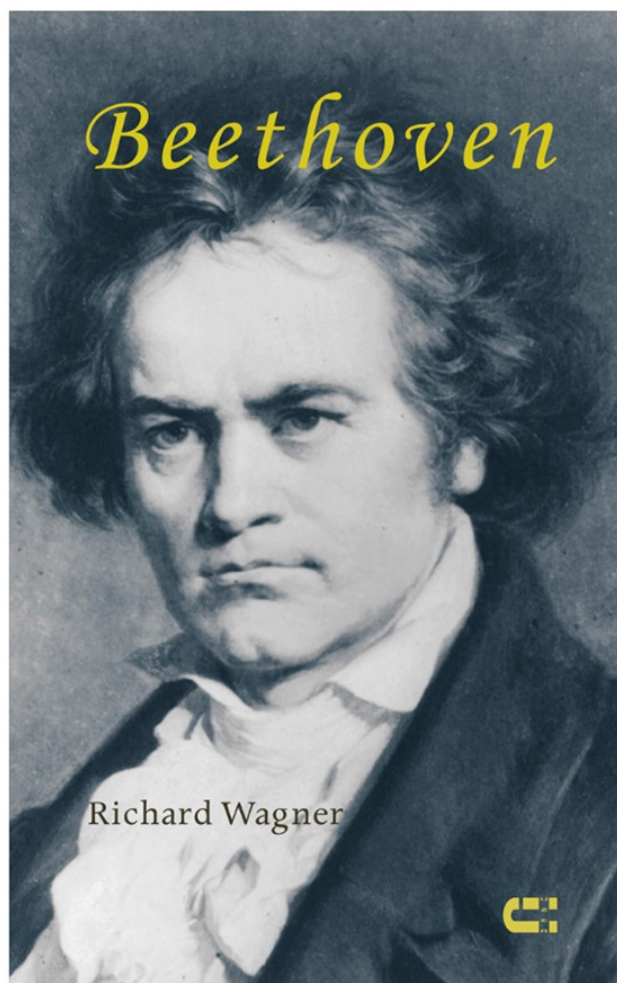
De Apotheose van de dans – Van Lully tot Beethoven en Wagner (Freddy Cys)

Wanneer Wagner in zijn essay “Beethoven” (1870), Beethovens Zevende Symfonie omschrijft als de “Apotheose des Tanzes”, creëert hij een van de meest geciteerde woorden of gezegden uit de muziekgeschiedenis. Maar wat bedoelde hij precies? De term suggereert zowel verheerlijking als afsluiting.

Het begrip ‘apotheose’ komt uit de oudheid en betekent letterlijk ‘vergoddelijking’. In de Franse barokmuziek kreeg het een specifieke artistieke betekenis: de verheven afsluiting van een reeks dansen. Jean-Baptiste Lully en Jean-Philippe Rameau lieten hun balletten en opera’s vaak eindigen met een apotheose: een plechtige finale waarin, muziek, dans en koor samenvloeiden.

In de achttiende eeuw was de dans onmisbaar. In symfonieën en kwartetten werd het menuet een vast bestanddeel. Bij Haydn en Mozart functioneerde het menuet zowel als elegant dansstuk als ironisch of volksachtig intermezzo. Beethoven erfde dit patroon maar transformeerde het menuet tot scherzo, scherper in ritme en dramatischer van toon.

Beethoven Zevende (1812) is geheel doordrongen van ritme. Het openingsdeel ontvouwt zich als een pulserende beweging die onstuitbaar groeit. Het beroemde Allegretto is een processie die plechtig en onverbiddelijk voortschrijdt. Het scherzo bruist van vitaliteit, en de finale ontketent een dionysi-

sche roes. Hier is de dans niet langer een vorm, maar een elementaire levensenergie.

In „Beethoven“ schrijft Wagner :

“Die Symphonie ist die Apotheose des Tanzes, sie ist der Tanz in seiner höchsten Potenz, die Darstellung des reinsten Lebens”

Voor Wagner was de Zevende een openbaring: niet melodie of harmonie stonden centraal, maar het ritme zelf. Hij benadrukte dat het “enig gleichmässig zich wiederholende Pulsieren” de luisteraar in zijn ban hield.

Zoals in de barok de apotheose het slot en de bekroning was, zo kan Beethovens Zevende gelezen worden als het einde van de dans in de symfonie. Hier bereikt de traditie haar hoogtepunt en wordt zij tegelijk afgesloten. Daarna zou de dans geen fundamentele bouwsteen meer zijn van de symfonie

Wagners beroemde uitspraak kan dus dubbel gelezen worden: als verheerlijking van de dans én als afsluiting van een lange traditie. Daarmee werd de Zevende een keerpunt in de muziekgeschiedenis.

Freddy Cys

Wagner zal mij altijd blijven boeien.

Rein Gold Jelinek (Bernard Huyvaert)

“Rein Gold” (in het Nederlands verschenen als “Rijngoud”) van Nobelprijswinnaar Elfriede Jelinek is een toneelessay dat de gebeurtenissen in Richard Wagners monumentale Ring-cyclus herinterpreteert vanuit een hedendaags perspectief. Het werk begint met een dialoog tussen Wotan en zijn dochter Brünnhilde uit “Die Walküre” en verbindt de mythische strijd om de Nibelungenschat met actuele thema's als hebzucht, financiële crises en de cultuur van

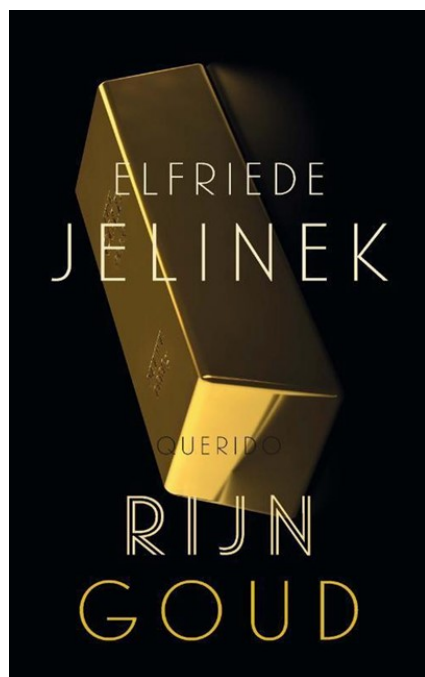
geld en macht. Jelinek schildert op scherpe, vaak humoristische wijze de

menselijk inhaligheid, waarbij ze een brug slaat tussen mythologie, Marx' “Das Kapital” en de recente bankencrisis. Het boek staat kritisch tegenover het kapitalisme en de macht van geld. Geld is een nivellerende, allesverslindende kracht. Brünnhilde beschuldigt haar vader van onverantwoorde hebzucht.

Jelinek voelt zich verbonden met Marxistische ideeën, maar ze vermengt dit met heel wat ironie. Het werk is dus geen communistisch manifest.

Het stuk is oorspronkelijk geschreven als libretto voor de Staatsoper Berlin. De titel “Rein Gold” is een woordspeling op Wagners “Rheingold”, waarbij “rein” ook “puur” betekent, wat ironisch contrasteert met de hebzuchtige inhoud.

De Nederlandse vertaling (Rijngoud) werd verzorgd door Inge Arteel en is uitgebracht als hardcover met ongeveer 240 pagina's.

Das Rheingold

Wagner Poppenkast (Bernard Huyvaert)

Richard Wagner had als jongen een grote passie voor theater en poppenkasten. Na het overlijden van zijn stiefvader Ludwig Geyer in 1821, ontdekte hij onder diens bezittingen een poppenkast met prachtig geschilderde decorstukken. Wagner maakte zelf nieuwe poppen, haalde stofjes van zijn zussen om kleding te maken en componeerde zelfs een ridderdrama voor zijn poppenkast. Hij was acht jaar oud! Hij wilde zijn familie verrassen met een briljante voorstelling op dit kleine toneel, wat toont hoe vroeg zijn creatieve en dramatische gevoel al tot uitdrukking kwam. Zijn zussen ontdekten het manuscript en lachten tranen met tuiten. Een van de zinnen van het toneelstuk luidde: "Ich höre schon den Ritter trabsen" ("Ik hoor de ridder al draven"). Dit werd een gevleugelde uitdrukking in de familie. Maar is het een voorafbeelding van het begin van het derde bedrijf van "Die Walküre".

Deze ervaring met de poppenkast speelde een belangrijke rol in Wagners ontwikkeling als toekomstig theatermaker en componist. Zijn liefde voor het theater en zijn creativiteit in het vormgeven van verhalen en muziek begonnen al in deze vroege jeugd, en zijn poppenkastavonturen zijn een bekend fragment uit zijn autobiografie.

In Memoriam Donald McIntyre (Bruno Vanneste)

Op 13 november 2025 overleed op 91-jarige leeftijd Sir Donald McIntyre in München, waar hij ook woonde. Sir McIntyre behoeft uiteraard geen introductie bij de WagnerVrienden, dunkt mij.

Een persoonlijke anekdote.

Hij was nog geregeld te gast in Bayreuth, zij het dan niet langer als performer maar als gast(professor).

Tijdens de Generalproben in 2012 aldaar liep ik hem tegen het lijf voor het Festspielhaus en ging hem groeten. Ik liep er toen rond op blote voeten wat bij hem de reactie uitlokte dat hijzelf de gewoonte had om backstage stevast op blote voeten rond te lopen!

Ik zei hem toen dat ik nog ergens een video opname had van de Parsifal bij De Vlaamse Opera, eind jaren 90. Hij vertelde dat hij daar toen op 64-jarige leeftijd zijn debuut heeft gemaakt als Gurnemanz. Hij was dus uitermate enthousiast en ik beloofde hem die opname te bezorgen. Enkele weken later belde hij me zelfs op om te vragen waar die video bleef! Nadien liet hij me dan weten dat hij ze samen met zijn vrouw had bekeken en er heel erg blij mee was.

Het was voor mij een grote eer dat ik dit heb mogen meemaken en dit nu nog met jullie kan delen!

RIP Sir Donald Conroy McIntyre
(Auckland 22/10/1934 – München 13/11/2025)

In memoriam

In Memoriam Thomas Johannes Mayer (Bruno Vanneste)

Was dat even schrikken toen ik nietsvermoedend Facebook opende en het nieuws vernam over het overlijden van Thomas Johannes Mayer. De ene post na de andere verscheen.

Hij is blijkbaar thuis overleden. Een paar weken eerder had hij zijn Wozzeck-reeks in Tokyo al vroegtijdig moeten stopzetten door hartproblemen. In Vlaanderen kennen we hem vooral van zijn Amfortas in De Munt (2011) en Barack bij Opera Ballet Vlaanderen (2012).

Ik heb de eer gehad hem een paar keer te mogen ontmoeten en dat deel ik hier graag.

Ik nam als figurant deel aan de "Parsifal" in De Munt in 2011, in de spraakmakende regie van Castellucci. Het was toen dat ik Thomas persoonlijk heb leren kennen tijdens de repetities. Hij was heel benaderbaar en daardoor hebben we nadien nog een paar ontmoetingen gehad. Zo was er een etentje na de voorstelling van "Die Frau ohne Schatten" in Gent, met daarbij ook de bij de WagnerVrienden goed gekende Willem van der Heyden.

Maar ook nog een etentje in een restaurantje nabij de Opera Bastille na een voorstelling van "Die Walküre" in Parijs, een nachtelijke babbel op een bankje langs een Amsterdamse gracht na eveneens "Die Walküre" in Amsterdam, een lunch op het terras van de bekende Bürgerreuth in Bayreuth (met daarbij ook zijn prachtige tweelingdochters) en een cafébezoekje samen met onze secre-

In memoriam

taris Stefan na “Lohengrin”, eveneens in Bayreuth. Er werd voor hem zelfs ge-applaudiseerd bij het binnenkomen!

Thomas was een aimabel man en een mens zoals u en ik, met zorgen en besognes zoals de onze. En hij durfde ook wel eens buiten de lijntjes kleuren.

De laatste jaren is het contact jammer genoeg wat verwaterd en volgde ik hem vanop afstand. Zijn overlijden kwam als een ware schok voor mezelf (amper een half jaar ouder dan ikzelf) en voor vele anderen.

We zullen hem missen op de Wagnerpodia, maar ik hou er alvast mooie herinneringen aan over, op het podium en daarbuiten.

RIP Thomas Johannes Mayer

(Bensheim 30 oktober 1969 – 15 december 2025)

Die Walküre Rome 23/10/25 (Wim De Paepe)

Van een evenement gesproken. Het was van 1961 geleden dat er nog eens een Ring werd gespeeld in Rome ! Toen weliswaar in het Teatro dell'Opera. Nu in de zaal van de Accademia di Santa Cecilia. Eigenlijk een concertzaal (vergelijkbaar met de Philharmonie in Berlijn of Parijs) maar die nu omgetoverd werd tot een heus operatheater met een encensering van de hand van Vincent Huguet (een discipel van Chéreau).

Omdat we in Rome waren, werd er echter niet met Das Rheingold begonnen maar wel met Die Walküre. Al is het de bedoeling om een volledige cyclus te programmeren in 2028. Waarom Die Walküre vraag je je ongetwijfeld af: de parallel wordt getrokken met de geschiedenis van de stad Rome. Siegmund en Sieglinde (niet voor niets de Wölfinen genoemd) zijn Romulus en Remus. Wotan is Jupiter, Fricka Juno en Brünnhilde Minerva. Leuk gevonden maar veel voegde dit niet echt toe.

Het succes overtrof duidelijk alle verwachtingen want om een ticket te bemachtigen nadat de abonnees bediend waren, kon je je inschrijven om een code te ontvangen om een ticket te boeken, 3 dagen voor de 'normale' verkoop. De abonnees hadden zowat alles al geplunderd toen het gewone volk aan de beurt was. Maar niet getreurd, een ideale plaats kon ik niet versieren maar we zouden wel zien. Een ticket in 1e categorie kostte amper 54 EUR dus onmogelijk om bedrogen uit te komen. En inderdaad: veel van die abonnees hielden het al voor bekeken na het 1e bedrijf en ik kon me voor II en III makkelijk naar een topzetel verplaatsen.

De zaal is erg groot en toen ik ze betrad, vreesde ik het ergste voor de stemmen wegens het décor dat achter het orkest was opgesteld. Maar het tegendeel was waar. De zaal is gewoonweg miraculeus voor de stemmen: je kon alle details geweldig goed horen. Het was even wennen aan de toch wel speciale akoestiek van de zaal maar na die aanpassingsfase, vond ik het zalig.

Harding en zijn Santa Cecilia orkest hadden top Wagnerstemmen uitgenodigd. Te beginnen met de fantastische Wotan van Michael Volle. Hij gaf nog maar eens zangles. Zijn afscheid in III anthologisch. Voeg daarbij de Fricka om je vingers van af te likken van Okka von der Damerau. Vida Mickneviute zong een totaal ontketende Sieglinde. Zij was de zangeres die de akoestiek van de zaal ten volste benutte met

Die Walküre

haar pianissimo's die me paf deden staan. Haar tegenspeler Jamez McCorkle was spijtig genoeg helemaal niet op hetzelfde niveau. De techniek was onvoldoende, de projectie ook en bijna alle hoge noten ontweek hij.

Hunding was de fenomenale Stephen Milling. Ik zou hem niet graag 's nachts tegenkomen, zo angstaanjagend was hij.

Miina-Lisa Varela zong Brünnhilde. Ik ben niet altijd even overtuigd van haar prestaties maar hier zong ze een goede Brünnhilde met veel kleur en weinige schrille noten.

Het orkest van Santa Cecilia speelt op een zeer hoog niveau. Met dank aan de vorige muziekdirecteur (Antonio Pappano). De huidige muziekdirecteur (Daniel Harding, in bijberoep piloot bij Air France, no kidding) is verantwoordelijk voor dit Wagneravontuur en bracht dit eerste luik alvast tot een goed einde.

De encenering van Huguet was noodzakelijkerwijs vrij simpel gehouden (er is natuurlijk geen machinerie voorhanden in zo'n concertzaal) in een uniek decor met heel veel wit en trappen op 3 niveau's.

Een veelbeloved begin, zoveel is duidelijk.

Dokter Eduard Moreauxlaan
209
8400 OOSTENDE

info@wagnervrienden.be

www.wagnervrienden.be

www.facebook.com/
wagnervrienden

Ondernemingsnummer:
0846.548.989

Rekeningnummer:
BE28 3631 0687 2620
BIC BBRUBEBB

Verantwoordelijke uitgever :
WagnerVrienden vzw

De verantwoordelijke uitgever en de Raad van Bestuur zijn niet verantwoordelijk voor de in dit *WagnerNieuws* opgenomen teksten. Elke auteur is individueel verantwoordelijk voor het door hem of haar ondertekende artikel.

WAGNERVRIENDEN
WWW.WAGNERVRIENDEN.BE | INFO@WAGNERVRIENDEN.BE

Colofon

Hebben meegewerkt aan deze editie:

- Bruno Vanneste (samenstelling/redactie)
- Bernard Huyvaert
- Wim De Paepe
- Freddy Cys
- Freddy Mortier
- Hans Vandenberghe

Raad van Bestuur WagnerVrienden vzw:

- Voorzitter: Bernard Huyvaert
- Ondervoorzitter: Bruno Vanneste
- Ondervoorzitter: Gisèle Possemiers
- Secretaris: Stefan Burke
- Penningmeester: Freddy Cys

Foto's Bayreuth: copyright Enrico Nawrath (Bayreuther Festspiele)

Steunende leden: De Breucker Koenraad, Somma-Russo Marcello & Mariarosaria, De Bock-Hendrix Thierry & Annuska, Schoonjans Dirk, Mathys Anita

Lidmaatschap:

- Individueel lidmaatschap: € 40
- Duo-lidmaatschap: € 50
- Jongeren (<31): € 20
- Steunend lid: vanaf €100 (individueel)
vanaf €150 (duo)

De WagnerVrienden zijn aangesloten bij de "Gesellschaft der Freunde von Bayreuth" en het "Richard Wagner Verband International".

Heb je opmerkingen over of suggesties voor ons magazine? Stuur dan gerust een e-mail naar redactiewagnernieuws@gmail.com. Wij zijn ook steeds op zoek naar kwalitatieve bijdragen voor ons magazine. Deze mag je ons steeds bezorgen per e-mail.